

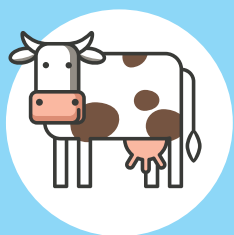
Inleiding

Duurzaamheid is niet meer weg te denken uit ons dagelijks leven. Niet alleen is er het Klimaatakkoord van Parijs om onder de 2°C opwarming te blijven, maar heeft Europa ook een nieuwe groeistrategie, de EU Green Deal, voorgesteld met als doelstellingen om tegen 2050 het eerste klimaatneutrale continent ter wereld te worden. Veel werk aan de winkel dus voor alle sectoren.

In het streven naar een duurzame toekomst heeft de voedingssector een bijzondere uitdaginge taak om de steeds groter wordende wereldbevolking te voeden en tegelijk de

impact op milieu en klimaat te verkleinen. Voor de zuivelsector staat verduurzaming al veel langer op de agenda en is er al een ganse weg afgelegd. Maar de zuivelsector kan naast het reduceren van zijn impact ook een deel van de oplossing zijn. Zo kan blijvend grasland evenveel koolstof opslaan in de bodem als bos. En melkkoeien zetten dit gras, dat onverteerbaar is voor de mens, om in nutriëntrijke producten, gezond en belangrijk voor alle leeftijden. Ook voor de branche-organisatie van de zuivelsector, MilkBE, is de verduurzaming van de sector een van de topprioriteiten en met zijn sectorbreed duurzaamheidsprogramma kan MilkBE ook aantonen dat er doorheen de ganse keten reeds vele inspanningen gebeurd zijn, van zowel melkveehouder als zuivelverwerkers. In dit rapport wordt het sectorbreed duurzaamheidsprogramma van de zuivelsector, de Duurzaamheidsmonitor, toegelicht. Zo worden de inspanningen en verwezenlijkingen van melkveehouder en zuivelsector in kaart gebracht doorheen de jaren en geven we u een laatste stand van zaken in ons verduurzamingsproces. Want het is essentieel om het duurzaamheidsdebat te stoelen op feiten en cijfers. En dat doet de zuivelsector samen, van gras tot glas!

De Belgische zuivelsector vandaag

544.432
Melkkoeien

Situatie 2020

6.544
Melkveebedrijven

6.208
Jobs in de zuivelindustrie

4,2 miljard
Liters opgehaalde melk

5,4 miljard
Euro omzet

Duurzaamheid in de hele zuivelketen

Door een sectorbreed duurzaamheidsprogramma uit te rollen in de hele zuivelketen, heeft deze monitor een grote impact op de verduurzaming van de hele zuivelsector. Zo worden de verschillende duurzaamheidsinitiatieven en hun vooruitgang in kaart gebracht op niveau van de melkveehouderij, tijdens het transport en bij de verwerking. Elke schakel in de keten draagt zo zijn steentje bij richting nog duurzamere zuivel.

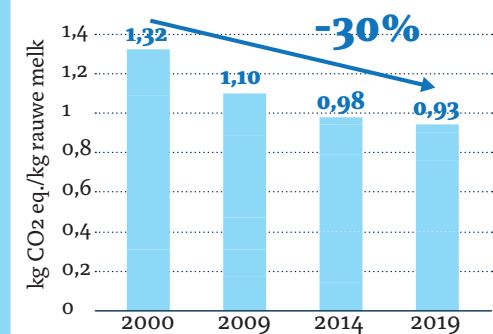

De koolstofvoetafdruk van melk

Naast de Duurzaamheidsmonitor brengt de zuivelsector al sinds 2000 de koolstofvoetafdruk, een maat voor de klimaatimpact, in kaart. Om de 5 jaar wordt de koolstofvoetafdruk (carbon footprint) van een liter rauwe melk berekend door een onafhankelijk instelling (in 2020 door de KU Leuven). Dankzij de inspanningen van de melkveehouder op het vlak productie- en voede-refficiëntie, is een duidelijke impact merkbaar: op 20 jaar tijd (2000-2020) is de impact van 1 liter rauwe melk op het klimaat met **30%** gereduceerd. Momenteel wordt er op basis van de bedrijfsboekhouding van ongeveer 200 melkveehouders ingeschat dat een “gemiddeld Belgisch melkveebedrijf” **0,93 kg CO₂ per liter rauwe melk** uitstoot. Onze Belgische melkveehouders zijn dan ook zeer efficiënt in de productie en zetten al jaren in op deze verduurzaming, waardoor dit cijfer sterk verschilt van het internationale/werldwijde cijfers (2,2 kg CO₂-eq per liter melk*). Maar de reductie is minder uitgesproken dan in de eerste jaren. Ook naar de toekomst blijft de zuivelsector inzetten om de koolstofvoe-

tafdruk te reduceren door onder meer de uitrol van voedermanagementmaatregelen om methaan te reduceren en het berekenen van individuele voetafdrukken. Zo krijgt elke melkveehouder zicht in zijn eigen bedrijfsvoering en kan hij of zij maatregelen nemen om verder te verduurzamen, volledig op maat van zijn bedrijf.

Carbon footprint rauwe melk

Bron: KU Leuven (2020)

* bron Poore & Nemecek. Reducing food's environmental impacts through producers and consumer (2018)

1. Melkveehouderij

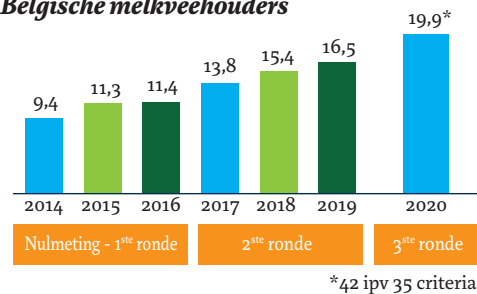
In 2014 rolde de zuivelsector de Duurzaamheidsmonitor voor de melkveehouderij uit over gans België. Via deze monitoring worden de duurzaamheidsinspanningen van de melkveehouders in kaart te brengen. Bovenop het monitoren van deze inspanningen, worden de melkveehouders via een benchmark ook gesensibiliseerd en gestimuleerd om nog meer vooruitgang te boeken. Momenteel worden 42 bovenwettelijke duurzaamheidscriteria opgevolgd, onderverdeeld in 8 thema's. De melkveehouder kan zelf bepalen welke initiatieven hij wil toepassen, welke prioriteiten hij stelt of welke maatregelen het best passen bij zijn bedrijf. Deze gezamenlijke aanpak houdt zo rekening met de eigenheid van elk bedrijf.

42 duurzaamheidscriteria in 8 thema's

Om de 3 jaar worden alle melkveehouders bezocht door onafhankelijke auditeurs om deze duurzaamheidscriteria te inventariseren. De eerste ronde, oftewel de nulmeting, liep van 2014 tot 2016. In deze periode werden alle melkveehouders bezocht en alle initiatieven in kaart gebracht. De tweede ronde geeft de vooruitgang weer na 3 jaar. Momenteel zijn we al aan de 3^e ronde bezig. Meedoen aan de Duurzaamheidsmonitor is niet verplicht. Ondanks deze vrijblijvendheid, zien we wel dat ongeveer 96% van alle Belgische melkveehouders deelneemt. En sterker nog: we zien over de jaren heen een grote vooruitgang! In 2020 nam een melkveehouder gemiddeld 20 van de 42 duurzaamheidscriteria. Bij de start in 2014, toen er nog maar 35 Duurzaamheidscriteria werden opgevolgd, waren dit slechts 9,4 duurzaamheidscriteria en in 2017 13,8.

Evolutie gemiddeld aantal genomen duurzaamheidsinitiatieven door Belgische melkveehouders

Een grondige upgrade komt eraan!

De zuivelsector engageert zich al jaren om bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen. Met de upgrade gaan we de klimaatinspanningen beter in kaart brengen door het duurzaamheidsprogramma, dat sinds 2014 loopt, een grondige upgrade te geven, gaan we de klimaatinspanningen nog beter in kaart brengen. Nieuwe mogelijke initiatieven, zoals methaanreducerende maatregelen en blijvend grasland, worden opgevolgd en huidige initiatieven bijgesteld en kwantitatiever bevraagd. Zo kan er nog beter voldaan worden aan de steeds sneller veranderende vraag van de maatschappij. Daarnaast zal de Duurzaamheidsmonitor ook digitaal worden. De zuivelsector kiest hiermee voor een proactieve participatie aan het klimaatdebat en bevestigt zijn rol binnen een duurzaam voedingssysteem.

• Diergezondheid

Melkveehouders hechten uiteraard veel belang aan de gezondheid van hun dieren. Door preventief in te zetten op een goede gezondheid en voldoende voorzorgsmaatregelen te nemen, wordt het gebruik van dierengeneesmiddelen beperkt. Daarom is onder andere het nauw samenwerken en de opvolging door een vaste bedrijfsdierenarts essentieel. En gezondere koeien geven ook meer en betere melk. Daarnaast is een goede hygiëne essentieel om de voedselveiligheid maximaal te garanderen.

85%

van de melkveehouders heeft een contract met een vaste bedrijfsdierenarts

25%

heeft een specifiek plan voor verantwoord antibioticagebruik

92%

neemt deel aan een bestrijdingsprogramma's van dierziektes

• Klimaat

Dit is een nieuw thema sinds 2020 en dit zal in de geüpgraded Duurzaamheidsmonitor zelfs nog meer aandacht krijgen. Zo wordt de koolstofvoetafdruk op sectorniveau opgevolgd, alsook de evolutie naar een circulaire landbouw.

83%

van de melkveehouders streeft een circulaire bedrijfsvoering na en zorgen dat de mestverwerking lokaal gebeurt

• Dierenwelzijn

Dierenwelzijn is niet enkel een maatschappelijk belangrijk thema, maar ook melkveehouders dragen dit hoog in het vaandel. Want een blijde koe is een blijde boer. Daarom worden er in de Duurzaamheidsmonitor ook enkele criteria opgenomen die het welzijn van de dieren verbeteren. Dierenwelzijn, samen met het preventief inzetten op diergezondheid, zorgen er ook voor dat de dieren langer gezond blijven.

60%

van de melkveehouders hebben koeborstels in de stal

55%

van de melkveehouders zet actief in op de langleeftbaarheid en een beperkte vervanging van de koeien

• Energie

Melkveehouders nemen reeds veel maatregelen om hun energieverbruik te beperken. Zo recupereren 51% van de melkveehouders de warmte van de melkkoeltank, via een voorcoeler, of hebben ze een zonneboiler. 41% van de melkveehouders heeft al energiebesparende lampen hangen. Deze maatregelen hebben niet enkel een positieve impact op het klimaat, maar is vaak ook goed voor de portemonnee. Een win-win dus.

39%

produceert zelf groene, duurzame energie (door zonnepanelen, pocketvergister of windmolen)

• Milieu

Op milieu en biodiversiteitsvlak hebben melkveehouders een belangrijke rol te spelen. Ze beschermen waardevolle natuurelementen en zorgen voor landschapsverbetering. Door het afsluiten van agro-milieumaatregelen of beheersovereenkomsten met overheid of natuurverenigingen wordt een verduurzaming gestimuleerd en kunnen melkveehouders actief inzetten op het beschermen van onze natuur. Daarnaast is ook het respectvol omgaan met het gebruik van biociden en proeistoffen een zeer belangrijk aandachtspunt

54%
gebruikt geen veralgemeende, maar selectieve of milieuvriendelijke bestrijding van insecten, mijten en parasieten

84%
bezit over een fytolicensie (garantie op kennis van gebruik van gewasbeschermingsmiddelen)

• Water en bodem

Water is nodig op de boerderij voor drinken voor de koeien en het reinigen van de installaties. Maar hiermee moet voorzichtig omgesprongen worden. Zo worden er alternatieve waterbronnen zoals regenwater gebruikt of wordt het water gezuiverd of gerecycleerd. Daarnaast is ook de zorg voor de bodem essentieel in de verduurzaming, zoals het efficiënt bemesten van de bodem naar behoeftes van het gewas

69%
voorziet een analyse van bodem en mest met bijhorend bemestingsadvies

52%
Gebruik van alternatieve waterbronnen (zoals regenwater)

• Sociale en economische duurzaamheid

In de Duurzaamheidsmonitor is er ook aandacht voor de bredere definitie van duurzaamheid. Zo is de lokale verkoop, het vervullen van een sociale rol en het uitbreiden van het kennisnetwerk van de melkveehouder belangrijk.

13%
van de melkveehouders heeft een nevenactiviteit, zoals lokale verkoop, zorgboerderij, toeristische activiteiten, rondleiding scholen...

• Diervoeding

Melkveehouders willen voortdurend de kwaliteit en samenstelling van het veevoeder verbeteren. Daarnaast wordt er gestreefd naar een meer circulaire landbouw, door gebruik te maken van lokale eiwitten of het vervoederen van nevenstromen uit de voedingsindustrie, zoals bierdrاف en bietenpulp.

71%
optimaliseert actief zijn voederefficiëntie (certificaat borgt correct gebruik gewasbeschermingsmiddelen)

35%
zaait vlinderbloemige gewassen in

61%
zet in op zo weinig mogelijk gebruik van krachtvoeder

61%
voedert nevenproducten uit de voedingsindustrie

-10%
brandstofverbruik/1000l
melk 2011-2020

-2%
aantal RMO's
2011-2020

84%
RMO's Euronorm 6
in 2020

40%
melkophaling 's nachts
en in het weekend

2. Transport

Al sinds 2006 worden er jaarlijks diverse parameters rond transport van de hoeve naar de zuivelfabriek in kaart gebracht. Zo worden de afgelegde afstand en het brandstofverbruik opgevolgd, maar ook de verduurzaming van de zuivervloot, namelijk de melkophaalwagens. In de toekomst wordt er gekeken naar het gebruik van alternatieve brandstoffen (LNG of CNG) en naar het elektrisch oppompen van melk. Ook wordt er actief geïnvesteerd in opleiden, sensibiliseren en trainen van chauffeurs op zuinig te rijden en de routes steeds verder geoptimaliseerd. Tot slot wordt er ook getracht zoveel mogelijk 's nachts te rijden om het fileleed te beperken.

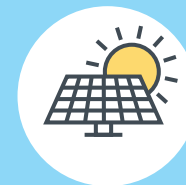
3. Verwerking

Ook de zuivelverwerkende bedrijven leveren al jaren inspanningen om te verduurzamen. Al sinds 2005 worden jaarlijks diverse parameters opgevolgd bij 12 fabrieken. En op 10 jaar tijd zijn er duidelijke stappen richting verduurzaming gezet:

Investeren in capaciteit, modernisering en verduurzaming staan dan ook voorop. Zo was er in 2020 een recordbedrag aan investeringen vanuit de zuivelindustrie van maar liefst 137 miljoen euro, een stijging met 18% ten opzichte van het jaar ervoor.

Binnen de verduurzaming van de zuivelindustrie is het hergebruiken van water een belangrijke pijler. Zo komt ondertussen **35%** van al het gebruikte water uit **alternatieve bronnen**, zoals opgezuiverd afvalwater of water verkregen uit melk tijdens diverse processen. Dit is 18% meer dan het jaar ervoor in 2019. Dit komt onder andere door de vele nieuwe installaties die ervoor

Evolutie verduurzaming zuivelindustrie de voorbije 10 jaar (2010-2020)

-24%
energieverbruik per
liter verwerkte melk

-30%
CO₂-uitstoot per liter
verwerkte melk

-34%
waterverbruik per
liter verwerkte melk

zorgen dat water opgezuiverd kan worden tot drinkwaterniveau en zo terug in het proces hergebruikt kan worden. Daarnaast wordt er ook ingezet op het verduurzamen van verpakkingen door het verminderen van plastic verpakkingen, het gebruik gerecycleerde plastics en andere hernieuwbare materialen. De nieuwe installaties die hiervoor worden gebruikt zijn dan ook veel energie-efficiënter.

Met al deze inspanningen en investeringen zorgt de zuivelverwerkende sector voor een modernisering en verduurzaming van de zuivelsector.

Kolonel Begaultlaan 1A, bus 11
3012 Leuven (België)
T +32 (0) 16 30 07 70
E office@milkbbe.org
I www.milkbbe.org